

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Paleopatologija 6 kreditai (160 val.)	Medicina (06 B) Visuomenės sveikata (09 B) Odontologija (07 B) Fizinė antropologija (B 460)	Medicinos	Anatomijos, histologijos ir antropologijos
Studijų būdas	Kreditų (valandų) skaičius	Studijų būdas	Kreditų (valandų) skaičius
Paskaitos	-	Seminarai	4 kreditai (27 val.)
Konsultacijos	1 kreditas (27 val.)	Individualus darbas	2 kreditai (106 val.)

Dalyko anotacija:

Dalyko tikslas: suteikti sisteminių žinių apie paleopatologiją kaip ligų pėdsakų, priežasčių, paplitimo ir jų pasekmių tyrimus istoriniu aspektu.

Tematika. Skeleto audiniai ir jų biologija. Paleopatologijos objektai: žmogaus palaikai (skeletas, minkštieji audiniai ir kiti artefaktai), archeologiniai, istoriniai, dailės šaltiniai. Makroskopiniai ir kiti diagnostikos metodai (rentgenologija ir kiti vaizdinimo būdai, histologija, DNR, proteomikos tyrimai ir kt.). Mumifikuotų palaikų tyrimo specifika. Bioarcheologinių tyrimų etika ir teisinis reguliavimas. Konkrečių patologinių pokyčių diagnostika. Traumų rūšys, mechanizmai, gijimas. Chirurginių intervencijų pėdsakai skeletuose. Perimortalinių ir postmortalinių pokyčių diferencinė diagnostika. Uždegimų ir infekcinių ligų pėdsakai (periostitai, osteomielitai, kaulų ir sąnarių tuberkuliozė, tretinis sifilis, raupsai ir kt.). Patogenų pėdsakų nustatymas laboratoriniais metodais. Kaulų kraujotakos sutrikimai, kraujodaros organų ligos ir jų pėdsakai kauluose. Mitybos ir medžiagų apykaitos sutrikimų pėdsakai (vit. C, D avitaminozės, endokrininės ligos), neuromechaninės deformacijos, skeleto apsigimimai ir įgimtos displazijos, navikai – jų charakteristikos ir pėdsakai žmonių skeletuose. Sąnarių patologija (degeneraciniai stuburo ir sąnarių pokyčiai, artritai ir artropatijos). Kramtomojo aparato patologija (vystymosi sutrikimai, dantų nusidėvėjimas, ėduonis ir jo komplikacijos, akmenys, apydančio patologija, dantų netekimas). Nespecifiniai "streso žymenys" (augimo sutrikimai, fliuktuojanti asimetrija, Hariso linijos, linijinės emalio hipoplazijos ir kt.), jų atsiradimo dėsningumai ir interpretacijos. Žmogaus fizinės veiklos žymenys. Pomirtiniai skeleto pokyčiai (diagenezė) ir jų diferencinė diagnostika. Klinikinių kriterijų taikymas paleopatologijoje ("osteoarheologinis sindromas"), istorinių (rašytinių) ir archeologinių šaltinių santykis, „ligos“ ir „negalios“ sąvokos. Bioarcheologinės medžiagos pobūdis ir jį įtakojantys veiksniai. Paleoepidemiologijos principai ir "osteologinis paradoksas". Epidemiologinė situacija tarp medžiotojų-rankiotųjų, ankstyvųjų žemdirbių, ankstyvųjų civilizacijų gyventojų. Lietuvos ir Baltijos kraštų paleopatologija priešistorėje, proistorėje, viduramžiais ir naujaisiais laikais. Svarbiausi periodiniai leidiniai, paleopatologijos asociacija, jos veikla.

Rekomenduojama literatūra:

1. Steckel R.H., Rose J. K. The backbone of history: health and nutrition in the Western Hemisphere. Cambridge University Press, 2002.
2. Ortner D.J. Identification of Pathological Conditions in Human Skeletal Remains. Academic Press, 2003.

3. Chhem R., Brothwell D.R. Paleoradiology– Imaging Mummies and Fossils. Springer, 2010.
4. Roberts C., Manchester K. The archaeology of disease (3rd ed.). The History Press, 2010.
5. Mays S. The archaeology of human bones (2nd ed.). Routledge, 2010.
6. Aufderheide A.C. The scientific study of mummies (2nd ed.). Cambridge University Press, 2011.
7. Aufderheide A.C., Rodríguez-Martín C. The Cambridge encyclopedia of human paleopathology (2nd ed.). Cambridge University Press, 2011.
8. Larsen C.S. Bioarchaeology: Interpreting behavior from the human skeleton. Cambridge University Press, 2015.

Konsultuojantys dėstytojai ir jų publikacijos:	
1.	<p><u>Rimantas Jankauskas (prof.dr.):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jankauskas R., Gerhards G., History of paleopathology in Lithuania, Latvia and Estonia // The global history of paleopathology: pioneers and prospects (eds.: Buikstra J. E., Roberts C. A.). Oxford University press, New York – 2012, p. 470-475. 2. Flohr S., Kierdorf U., Jankauskas R., Püschel B., Schultz M. Diagnosis of stapedial footplate fixation in archaeological human remains // International journal of paleopathology – 2014, vol. 6, p. 10-19. 3. Miliauskienė Ž., Jankauskas R. Social differences in oral health: Dental status of individuals buried in and around Trakai Church in Lithuania (16th–17th c.c.) // Anthropologizer Anzeiger – 2015, vol. 72 (1), p. 89-106. 4. Piombino-Mascali D., Jankauskas R., Tamošiūnas A. E., Valančius R., Gill-Frerking H., Spigelman M., Panzer S. Evidence of probable tuberculosis in Lithuanian mummies // HOMO: journal of comparative human biology – 2015, vol. 66 (5), p. 420-431.
2.	<p><u>Žydrūnė Miliauskienė (doc.dr.):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jankauskas R., Miliauskienė Ž., Stankevičiūtė D., Kuncevičius A. Im Osten etwas Neues: Anthropological analysis of remains of German soldiers from 1915-1918 // Anthropologischer Anzeiger – 2011, vol. 68 (4), p. 393-414. 2. Jankauskas R., Miliauskienė Ž., Kuncevičius A. Paleopathology of German military hospital remains from 1915-18 // The Routledge Handbook of the Bioarchaeology of Human Conflict (eds.: Knüsel Ch., Smith M.J.). Routledge, London – 2013, p. 602-620. 3. Miliauskienė Ž., Jankauskas R. Social differences in oral health: Dental status of individuals buried in and around Trakai Church in Lithuania (16th–17th c.c.) // Anthropologizer Anzeiger – 2015, vol. 72 (1), p. 89-106. 4. Piombino-Mascali D., Urbanavičius A., Daubaras M., Kozakaitė J., Miliauskienė Ž., Jankauskas R. The Lithuanian mummy project: A historical introduction // Lietuvos archeologija – 2015, vol. 41, p. 131-142.
3.	<p><u>Arūnas Barkus (doc. dr.)</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ritz-Timme S., Gabriel P., Tutkuvienė J., Poppa P., Obertova Z., Gibelli D., de Angelis D., Ratnayake M., Rizgelienė R., Barkus A., Cattaneo C. Metric and morphological assessment of facial features: A study on three European populations // Forensic Science International – 2011, vol. 207 (1-3), p. 239. 2. Ratnayake M., Obertova Z., Dose M., Gabriel P., Bröker H.M., Brauckmann

M., **Barkus A.**, Rizgeliene R., Tutkuvienė J., Ritz-Timme S., Marasciuolo L., Gibelli D., Cattaneo C. The juvenile face as a suitable age indicator in child pornography cases: a pilot study on the reliability of automated and visual estimation approaches // International journal of legal medicine – 2014, vol. 128 (5), p. 803-808.

3. Mizgirytė S., Vaitelis J., **Barkus A.**, Zaleckas L., Pletkus R., Auškalnis A. Symmetry of external auditive meatus. A pilot study on human skulls // Stomatologija – 2014, vol. 16 (3), p. 102-108.

4. Montvilaitė D., Grizickaitė A., Augytė A., Skvarciany I., **Barkus A.**, Usonis V. Ophthalmological follow-up of prematurely born children in preschool age: prospective study of visual acuity, refractive errors and strabismus // Acta medica Lituanica – 2015, vol. 22 (4), p. 205–215.

Vilniaus universiteto Medicinos, Odontologijos ir Visuomenės sveikatos krypčių mokslo doktorantūros komitetų ir Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo komiteto teikimu patvirtinta Medicinos fakulteto Taryboje 2016-10-18 d. protokolo Nr. (1.1.)-150000-TP-7(618).

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Dekanas Prof. (HP) dr. Algirdas Utkus: